

I N G E B O E K T

Van Nu en Toen

**Jacky Goris & Marc Maes: Van Nu en Toen 1. Malle:
De Sikkel, 1990, 520 p., 740 fr.**

Na **Wild van de Inkt** van F. de Schutter, dat vorig jaar verscheen bij Pelckmans, komt alweer een historisch gerichte bloemlezing op de markt, dit keer eerder gericht op de leerplannen van het officieel onderwijs, die immers voorschrijven dat men in het 5de jaar de literatuur van het begin tot 1880 moet behandelen. Of men dat voorschrift nu zinvol vindt of niet, als de leerplannen het eisen kan de schoolboekensamensteller zich daar maar best bij neerleggen. In hun inleiding zeggen de samenstellers dat zij "uitdrukkelijk de traditie van **De Gouden Poort**, dat monument uit de jaren zestig, wil(len) voortzetten" (p. 7). Zowel traditie als jaren zestig in één zin, iedereen zal tevreden zijn! Toevallig dateert **De Gouden Poort** van Julien Kuypers c.s. wel uit de jaren vijftig, maar daarover zeuren we niet. Erger is dat dat monument een louter historische bloemlezing wilde zijn en dat **Van Nu en Toen** andere, veel ruimere ambities heeft en met zijn peetvader nauwelijks gelijkenis vertoont. Het ergste is dat de auteurs proberen iedereen tegelijk tevreden te stellen en toch zware uitspraken te doen en zoiets lukt alleen Lech Walesa.

Elk hoofdstuk (het zijn er zeven) bevat vier delen. Deel A geeft teksten "Van Toen", deel B geeft dan kans tot actualisering d.m.v. moderne teksten die dezelfde technieken gebruiken of gelijkaardige thema's behandelen. In deel C ("Van Elders") krijgen we teksten uit andere, vooral Europese, culturen en deel D geeft dan teksten over literatuur die de leerlingen moeten helpen in een ruimer verband te reflecteren over het literaire leven.

De gekozen fragmenten zijn opvallend veel korter dan de laatste jaren in Vlaamse schoolboeken gebruikelijk is. Het boek bevat dus tegen de 400 fragmenten! De gemiddelde lengte ervan is ongeveer 1 blz., zelden zijn ze langer dan 2 blz. Dat ze zo kort zijn, laat natuurlijk toe ze op korte termijn af te handelen en er een paar meer te bespreken, wat de horizon van de leerlingen zou kunnen verruimen. Anderzijds belet zoiets wel dat de leerlingen echt een tijdlang in de sfeer van een werk ondergedompeld worden, maar men moet weten wat men wil. Wie nogal belang hecht aan verhaalstructuur of aan de werking en

opbouw van een toneelstuk, heeft het met deze tekstkeuze wel moeilijker.

De keuze van de teksten in deel A is vaak nogal origineel en verhelderend. Komrij's bloemlezing heeft blijkbaar vruchten afgeworpen. Merkwaardig genoeg is vooral voor de 18de eeuw de keuze zeer interessant. Door de keuze van de (literair vaak vrij onbenullige) teksten wordt het verband tussen de Nederlandse cultuur en de Europese Verlichting duidelijk gemaakt en dat is tegenwoordig zeker wat aandacht waard! (In **Wild van de Inkt** worden hier 17 van de 600 blz. aan gewijd, in **Van Nu en Toen** ongeveer 75 van de 520 blz., actualiseringsteksten enz. meegerekend). Ook voor de romantiek is er heel wat nieuws. Voor het historisch gedeelte van het boek valt toch wel op dat **Wild van de Inkt** meer gestructureerd en synthetisch werkt. De spelling is bij een deel van de oude teksten aangepast, men kan betreuren dat dit niet vaker gebeurd is. Die oude spelling heeft in een schoolboek tenslotte geen andere functie dan de Chinese karakters op een restaurant: ze geven een sfeer aan en zijn verder dysfunctioneel.

De moderne teksten van deel B zijn zeker nuttig om te beletten dat men een heel jaar zou vullen met literaire teksten van vóór 1880, wat tenslotte toch maar een tamelijk wezenloze indruk moet maken op moderne 16-jarigen. De teksten van deel C sluiten zelden direct aan op een van de teksten uit A. Die van deel D zijn sterk cultuurhistorisch gericht. Hun moeilijkheidsgraad valt best mee, want te veel schoolboeken tracteren leerlingen op literair-wetenschappelijke en -kritische essays die in alle opzichten hun petje te boven gaan.

Ondanks een nogal vechtlustige inleiding wordt het achteraf niet echt duidelijk wat in feite de bedoeling is van de auteurs. Het boek flitst alle kanten uit, is zowel historisch als thematisch te gebruiken, wil de kennis van de literaire canon bevorderen, wil niets met het begrip leesplezier te maken heb-

ben, maar toch interessant zijn... Het ontbreekt een beetje aan duidelijkheid, het is in veel opzichten moeilijk greep op het geheel te krijgen. Misschien wordt het allemaal wat duidelijker als de beloofde **Handleiding** verschijnt, maar de uitgever kon daarvoor nog geen datum opgeven. (Wie de uitgevers kent, weet wat zoiets betekent!)

Een laatste bedenking geldt de presentatie van het boek. Als we zeggen dat op de kaft een reproductie van **De bibliothecaris** van Arcimboldo staat, is het laatste goeds over de verzorging van het boek gezegd. O neen, er staan ook weinig drukfouten in. Er is echter nergens moeite gedaan om van dit boek ook 'a thing of beauty' te maken, om literatuur te associëren met iets moois: de bladspiegel is bedroevend, de illustraties (28 op 520 blz.!) zijn klein en lelijk. Zoiets is doodjammer in een cultuur waarin het visuele en het mooie voorkomen zo belangrijk zijn.

Van Nu en Toen 1 is een interessante, maar niet geheel geslaagde poging om een historische en thematische aanpak van het literatuuronderwijs te verzoenen. Juist wegens dat compromiskarakter zal het wel door zeer uiteenlopende types van leerkrachten gebruikt kunnen worden. Wie er de klas mee in wil, heeft nog wel een hele synthesesetaak voor zich, maar men kan dat natuurlijk ook beschouwen als een vorm van vrijheid voor de gebruiker. Of men dit werk ervoor over heeft, dan wel de meer geprofileerde, soms opdringerige stijl van **Wild van de Inkt** verkiest, moet ieder dus voor zichzelf maar uitmaken.

Roger Roger
Leeuwerikenlei 3
2650 Edegem